

INTERVIEW

»Når man har en situation med en stærk og en svag, er den stærkes frihed pressen, medens den svages er lo. Hvis vi mister den frihed, er det ikke bare vores filmkultur, som vil gå under, men også en hel industri, med a dens teknikere, skuespillere, forfattere, osv. Det er derfor en fejltagelse kun at tænke i materielle baner og betragte Europas filmmarked igennem simple afsætningstal,« siger den græskfødte filminstruktør Costa-Gavras.

Fransk films forsv

AF CAMILLA ALFTHAN

PARIS

Hvis Frankrig i dag laver flere film end noget andet europæiske land og oven i det også har en række internationale skuespillere og instruktører, er det først og fremmest, fordi de har beskyttet deres egen filmindustri. Et godt eksempel herpå, er den græskfødte Costa-Gavras, som samtidig hører til én af fransk films mest indædte forsvare.

»Bare lav gode film« lød den amerikanske presses bud på den franske filmindustri i 1993. Argumentet gik ud på, at franske film i virkeligheden slet ikke var gode og derfor var blevet afhængige af kunstig ilttilførsel i form af støtte og kvotaer, som bare havde gjort dem endnu dårligere. Men hvis man nu afskaffede al støtte – og dermed også de ulige handelsfordele – ville fransk film tvinges til at blive bedre og dermed også mere publikumsvenlig – og så ville alle problemer være løst.

Men gode film er lige det, som den græskfødte instruktør, Constantin Costa-Gavras laver – og så godt, at Universal-studierne i 1982 hyrede ham til at instruere hvad, der skulle blive hans første Hollywood-film, *Missing*, mens hans seneste hedder *Mad City*.

Ifølge Costa-Gavras handler problematikken dog snarere om kulturforskelle end om dårlige film.

»Der er både gode og dårlige film i USA, som i Europa,« siger han og spørger istedet:

»Hvad er en god film? Amerikanerne har det med at altid skulle måle ting – en vane som jeg finder absurd. For alt er jo relativt. Jeg plejer at sige til amerikanere, men også til europæiske kollegaer, at en Truffaut eller en Godard kun kan eksistere i Frankrig, da andre lande ikke forstår dem. På samme måde tror jeg heller ikke, at danskere vil få særlig meget ud af at se en portugisisk film. Men det betyder ikke, at hverken den ene eller den anden genre er dårlig. Det betyder bare, at vores verden består af mange, forskellige kulturer, som vi må acceptere og bevare.«

Det er en imødekommende og filosofisk anlagt Costa-Gavras, som tager imod i det samme latinerkvarter, hvor han passerede sin første ungdom med at studere på la Sorbonne og senere på filmakademiet, hvor han skulle slutte sig til den epokegørende Nouvelle Vague-filmklippe.

Costa-Gavras kom til Paris i midten af 50'erne, efter en opvækst i Grækenland, der fik en dramatisk vending, da hans far og tidligere modstandskæmper, i efterkrigsårene blev sortlistet af landets nye højreregering.

De film, han som barn havde kunnet se, var igen præget af en stærk censur og således »politiske korrekte«. Hollywood-klassikere, »med smukke kvinder, med blondt hår og blå øjne« i successrige liv, som han senere har udtrykt det. Derfor kan det ikke undre, at hans egne film netop skulle have i den modsatte grøft og i stedet gøre op med livets mange skyggesider.

Med emner, der strækker fra nazismen (Kærlighedens Grænser), israelsk-palæstinensiske forhold (Hanna K), Vichy-regimet (Section Spéciale) og Latinamerikanske diktaturer (»Savnet«), som alle bunder i menneskerettighederne, er det i dag den franske film og retten til at beskytte den med love, som Costa-Gavras vil skabe opmærksomhed omkring.

»Historien viser, at én ideologi ikke kan fungere, som én løsning i samfundet. Vi har før set det med stalinismen, nazismen og katolicismen. Alle har taget fejl, og derfor må vi kæmpe imod den overordnede idé, som i dag hedder global handel og dermed de stærkeste lov,« siger han.

Costa-Gavras, som i stedet tror på en verden med mange sandheder, er i sig selv en kontroversiel person, som stadig får folk til at fare i blækheden og sende ham hadbreve såvel som begejstrede breve. Amerikanerne har aldrig helt kunnet forene sig med hans forbindelser til kommunismen, mens franskmændene altid har opfattet hans film som amerikanskinspirerede.

Det var triologien, »Z«, »Gidslet« og »Tilståelsen« effektive og spektakulære fortællingsmåder, som i de tidlige 70'ere skulle bane vej for en helt ny og banebrydende thriller-genre i den franske film. Herefter skulle publikum deles i to lejre, hvor nogle bifaldt den nye stil, mens andre forkastede den. Men ifølge Costa-Gavras er det ikke bare naturligt, men også godt, at der hele tiden kommer nye impulser udefra, som assimileres i den franske films udvikling, selv om det ikke betyder, at han selv ubetinget laver film »på amerikansk«. For når Hollywood sælger drømme, siger han mod at vise virkeligheden, og på en ofte ukonventionel måde, som betyder at nogle folk uvægerligt bliver trådt over tærerne.

»Når amerikanerne bruger ordet

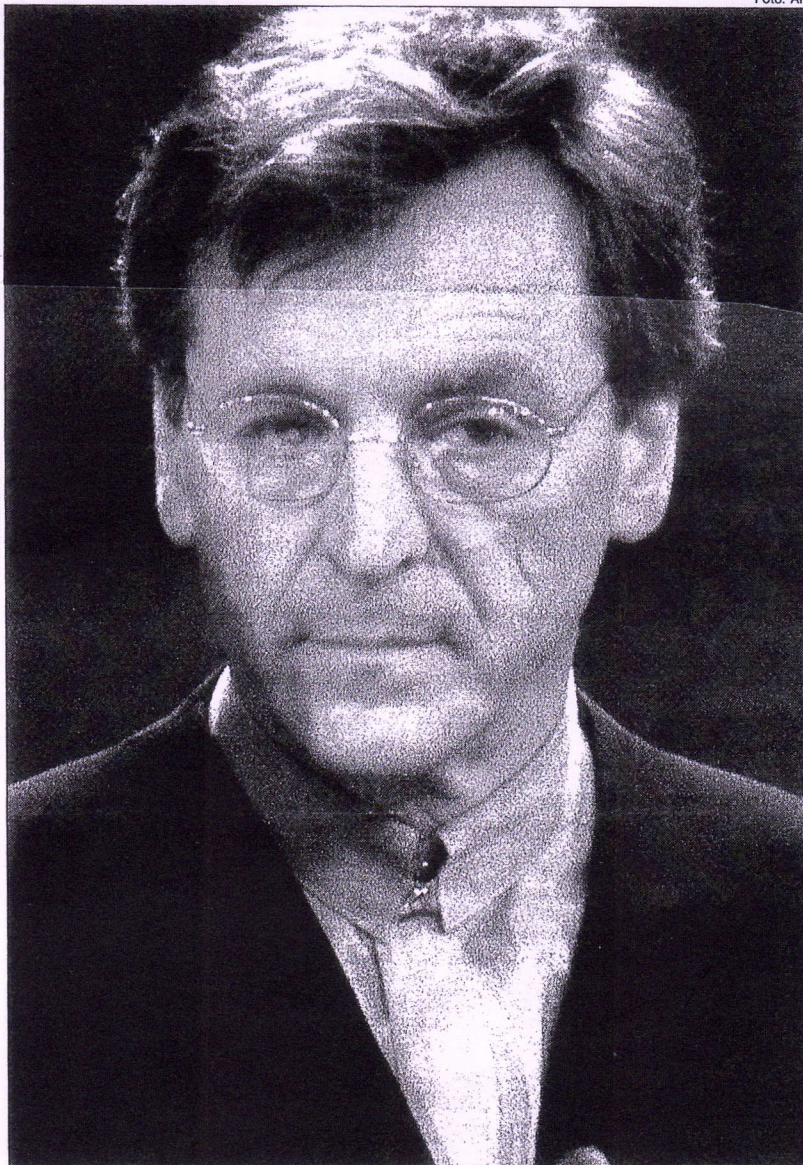

Foto: AP

»Hvis franske film, og ikke mindst nordiske, til tider er svære og flertydige, er det, fordi de afspejler vores kultur. Og vores kultur er vores identitet; den vil altid bestå, den bliver til en arv,« siger filminstruktøren Costa-Gavras.

underholdning, foretrækker jeg dets græske oversættelse, hvor psykagogia, også betyder 'forhold til sjælen',« forklarer Costa-Gavras. Han bruger dermed bevidst de dramatiske virkemidler for at få det helt store publikum til at standse op og tænke over det hu-

manitære budskab, som hver gang ligger bag selve filmens historie.

Af samme årsag har hans film altid fået betegnelsen, politiske thrillers, selv om han aldrig har været meget for stemplet, politisk, men snarere ser dem som sociale budskaber, da »de fortæller en hi-

storie ved at gå tæt ind på få personer fanget i en given situation.«

»For mig er det budskabet, som driver værket, og som gør, at jeg bliver ved med at lave film. Måske er det, fordi jeg selv er rodløs, at jeg har lettere ved at se problemerne

på afstand,« forklarer han. Og billeder har magt, for siger i dag: »En film kan – ikke ændre verden, film kan.«

Dagens frihandelsdilemma er dog til én af de mindre udfordringer, som er på dagsordenen.

»Problematikken er i den meget enkel, og når man klarer vores synspunkt på frihandelen, giver de én ret. Et digt må vi ikke glemme, står store handelsinteresser. Men vi kan ikke bare overtale handelsfolk, og det vigtigt at have faste vores lovgivning,« siger han.

Det var præsident Charles de Gaulle, som efter Anden Verdenskrig lavede de første love til at beskytte den franske filmindustri. Dermed skabtes den grundlov, blandt andet skulle sikre, at franske filmcensur helt har måttet vige til fordel for den fuldstændig, kunstneriske frihed. Friheden til at lave film, som ikke desto mindre lige

»Når man har en situation med en stærk og en svag, er den stærkes frihed pressen, medens den svages er lo. Hvis vi mister den frihed, er det ikke bare vores filmkultur, som vil gå under, men også en hel industri, med a dens teknikere, skuespillere, forfattere, osv. Det er derfor en fejltagelse kun at tænke i materielle baner og betragte Europas filmmarked igennem simple afsætningstal,« tilføjer:

»Den europæiske kultur på historiske dramaer. Hvis franske film – og nordiske – til tider er flertydige, er det, fordi vores kultur. Og vores identitet; den vil altid bestå, den bliver til en arv,« brug og den slags har ser er forgængelige. At ikke det samme som

Men alligevel går de

ske filmkultur lige in

dens lande.

»Amerikanernes kultur stædig, samtidig med udspringer fra mange landes kulturer. Folk dag Hollywood – faktisk en stor konkurrence og belæste tid den stumfilmens gode film, men hvor

VIEW

har en situation med en stærk og en svag, er den stærkes frihed pressen, medens den svages er love. Mysterier den frihed, er det ikke bare vores filmkultur, som vil gå under, men også en hel industri, med alle skuespillere, forfattere, osv. Det er derfor en fejltagelse kun at tænke i materielle baner og Europas filmmarked igennem simple afsætningstal,« siger den græskfødte filminstruktør Costa-Gavras.

fransk films forsvarer

s kom til Paris i mid- efter en opvækst i ler fik en dramatisk ans far og tidligere per, i efterkrigsåre- stes af landets nye

n som barn havde r igen præget af en og således »politisk ollywood-klassikere, kvinder, med blondt ne« i successrige liv, re har udtrykt det. i ikke undre, at hans p skulle havne i den t og i stedet gøre op nge skyggesider. der strækker fra na- ghedens Grænser), inensiske forhold thy-regimet (Section tinamerikanske dik- et), som alle bunder tighederne, er det i e film og retten til at ned love, som Costa- be opmærksomhed

viser, at én ideologi ere, som én løsning i har før set det med zismen og katolicis- taget fejl, og derfor imod den overord- i dag hedder global rmed de stærkeste

s, som i stedet tror med mange sandhe- elv en kontroversiel stadig får folk til at uset og sende ham vel som begejstrede kanerne har aldrig orene sig med hans til kommunismen, ændene altid har op- n som amerikansk-

ogien, »Z«, »Gidslet« s effektive og spek- ællingsmåder, som i re skulle bane vej for anebrydende thril- n franske film. Heref- likum deles i to lejre, bifaldt den nye stil, forkastede den. Men avras er det ikke bare n også godt, at der mmer nye impulser ssimileres i den fran- vikling, selv om det at han selv ubetinget amerikansk». For når elger drømme, siger ise virkeligheden, og konventionel måde, at nogle folk uvæger- dt over tærne. kanerne bruger ordet

Foto: AP

»Hvis franske film, og ikke mindst nordiske, til tider er svære og flertydige, er det, fordi de afspejler vores kultur. Og vores kultur er vores identitet; den vil altid bestå, den bliver til en arv, siger filminstruktøren Costa-Gavras.

underholdning, foretrækker jeg dets græske oversættelse, hvor psychagía, også betyder 'forhold til sjælen',« forklarer Costa-Gavras. Han bruger dermed bevidst de dramatiske virkemidler for at få det helt store publikum til at standse op og tænke over det hu-

manitære budskab, som hver gang ligger bag selve filmens historie. Af samme årsag har hans film altid fået betegnelsen, politiske thrillers, selv om han aldrig har været meget for stemplet, politisk, men snarere ser dem som sociale budskaber, da »de fortæller en hi-

storie ved at gå tæt ind på få personer fanget i en given situa- tion». »For mig er det budskabet, som driver værket, og som gør, at jeg bliver ved med at lave film. Måske er det, fordi jeg selv er rodløs, at jeg har lettere ved at se problemerne

på afstand,« forklarer han sig med. Og billeder har magt, for som han siger i dag: »En film kan – heldigvis – ikke ændre verden, men flere film kan».

Dagens frihandelsdilemma hø- rer dog til én af de mindre kompli- cerede sager.

»Problematikken er i virkelighe- den meget enkel, og når man for- klarer vores synspunkt til en ame- rikaner, giver de én ret. Men samti- digt må vi ikke glemme, at der også står store handelsinteresser på spil. Men vi kan ikke bare overlade kul- turen til handelsfolk, og derfor er det vigtigt at have faste rammer i

vores lovgivning,« siger han.

Det var president Charles de Gaulle, som efter Anden Verdens- krig lavede de første love, der skul- le beskytte den franske filmkultur. Dermed skabtes den grobund, der blandt andet skulle give Costa- Gavras en flyvende start i filmver- denen, hvilket ville have været utænkeligt i hans hjemland. Senere har han kvitteret med omvendt at lægge pres for at løse statens indblanding, da han i dag er én af dem, som får æren for, at den franske filmcensur helt og holdent har måttet vige til fordel for en fuldstændig, kunstnerisk ytrings- frihed. Friheden til at lave love, er ikke desto mindre ligeså vigtig.

»Når man har en situation med en stærk og en svag, er den stærkes frihed pressen, medens den svages er love. Hvis vi mister den frihed, er det ikke bare vores film- kultur, som vil gå under, men også en hel industri, med alle dens tek- nikere, skuespillere, forfattere, osv. Det er derfor en fejltagelse kun at tænke i materielle baner og betrag- te Europas filmmarked igennem simple afsætningstal,« siger han og tilføjer:

»Den europæiske kulturarv er rig på historiske dramaer og tragedier. Hvis franske film – og ikke mindst nordiske – til tider er svære og flertydige, er det, fordi de afspejler vores kultur. Og vores kultur er vores identitet; den vil altid bestå, den bliver til en arv. Fiskeri, land- brug og den slags handelsinteres- ser er forgængelige. At lave film er ikke det samme som at lave sko.» Men alligevel går den amerikanske filmkultur lige ind i alle ver- dens lande.

»Amerikanernes kultur er letfor- ståelig, samtidig med, at den også udspringer fra mange forskellige landes kulturer. Folk kritiserer i dag Hollywood – men her findes faktisk en stor koncentration af berømte og belastede mennesker. Si- den stumfilmens tid har de lavet gode film, men hvor de altid sæn-

ker niveauet lidt, så alle kan følge med. Og så har de jo happy en- dings...«, smiler Costa-Gavras.

Han ser i stedet et USA med to klasser, som bunder i at de højere læreanstalter er private.

»Modsat os lever gennemsnits- amerikaneren i sin egen boble, uden synderlig forståelse for om- verden. Når jeg læser aviser i USA, har jeg ikke den fjerneste idé om, hvad der foregår i Europa.»

Men er det alligevel ikke de sto- re, økonomiske forhold og dermed større budgetter, som frister ham – og andre – til at lave film i Holly- wood?

»Jeg har lavet i alt fire film i USA, fordi de kun kunne laves der – og i den forbindelse har det også været naturligt at bruge amerikanske skuespillere. Mad City ville ikke kunne foregå i Europa – ikke endnu i hvert fald,« forsvarer Costa-Gav- ras sig med. Mad City, som har John Travolta og Dustin Hoffman i hovedrollerne, handler om hvor- dan de sensationslystne, ameri- kanske TV-medier ender i menne- skelige omkostninger. Jagten på de gode nyheder kan gå så vidt, at den overgår enhver kritisk sans og vilje til at standse op og analysere begi- nhederne, lyder filmens bud- skab.

Da der i stigende grad kommuni- keres med billeder i dag, mener Costa-Gavras, at skolerne bør ind- føre undervisning, for at de unge lærer at forstå og tolke tidens man- ge visuelle tegn.

Om de nye filmtraditioner siger han: »Man laver i dag film på en anden måde end på min tid. Dels fordi samfundet har ændret sig, dels måske fordi der er så mange problemer, som folk ikke vil min- des om. De vil hellere underholdes. Men samtidig vinder en ny, aggres- siv og individualistisk kultur mere og mere frem. Volden bruges over- alt, da folk har lettere ved at identi- ficere sig med en mand med en pistol mod verden.»

Costa-Gavras er ikke desto min- dre »meget optimistisk« med hen- syn til fremtiden – ikke mindst på grund af de mange positive sider i vore tiders globalisering.

»Verden har ændret sig utroligt, siden jeg var ung. Før i tiden kigge- de folk underligt på én, når man kom udefra. Det var heller ikke økonomisk muligt at se sig om- kring på samme måde som nu. Ungdommen i dag er formidabel, den rejser meget og taler ofte mange sprog. Og dét er netop Europas kulturelle fremtid, hvis de nye ge- nerationer accepterer mangfoldig- heden og kan samles om idéen at bevare den.»